

14. LAGAR OCH AVTAL

Ett stort antal lagar och bestämmelser påverkar planering, anläggande och drift av golfbanor. I denna skrift redovisas de viktigaste författningarna m.m.

14:1 JORDABALKEN

I jordabalken finns bestämmelser om olika nyttjanderätter till fast egendom.

I kapitel 7, Jordabalken, finns allmänna bestämmelser om nyttjanderätt som gäller alla typer av nyttjanderättsupplåtelse. Vidare finns bestämmelser om arrende i kapitel 8–11. Jordabalken innehåller även bestämmelser om hyra, se kapitel 12, ("hyres-lagen").

14:2 PLAN- OCH BYGGLAGSTIFTNINGEN

Vid planläggning och i ärenden om bygglov skall även bestämmelserna om riksintressen i 3 och 4 kap. miljöbalken tillämpas. Vidare skall miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken iakttas.

Anläggandet av själva golfbanan (d.v.s. markanläggningarna) kräver bygglov enligt 8 kap. 2 § PBL.

När det gäller marken och markanläggningarna krävs det för bygglov att anläggningarna anordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kul-

turvärden på platsen. Vidare skall byggnadsnämnden tillse bl.a:

- att betydande olägenheter för omgivningen inte uppkommer
- att risken för olycksfall begränsas
- att betydande olägenheter för trafiken inte uppkommer
- att utfartsfrågor och framkomlighet för utryckningsfordon får en lämplig lösning
- att tomten normalt skall kunna användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Slutligen skall det i skälig utsträckning finnas lämpligt utrymme för parkering, lastning och lossning av fordon. Har golfbanan prövats genom detaljplanebeslut blir prövningen i bygglovsärendet enklare.

Det skall uppmärksammas att bygglov även krävs för att väsentligt ändra själva golfbaneanläggningen samt i vissa fall för ombyggnadsarbete i befintliga byggnader.

14:3 MILJÖLAGSTIFTNING

14:3:1 MILJÖBALKEN

Den 1 januari 1999 trädde miljöbalken (1998:808) i kraft. I miljöbalken har reglerna i 15 miljölagar arbetats samman, bl.a. naturvårdslagen, miljöskyddslagen,

vattenlagen, hälsoskyddslagen och lagen om kemiska produkter.

För att miljöbalkens mål skall uppnås gäller bl.a. att miljöbalken skall tillämpas så att mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas.

Miljöbalken gäller för varje verksamhet eller åtgärd som kan påverka balkens nyss nämnda mål. Det kan vara fråga om att:

- negativt påverka hälsan eller miljön,
- förstöra natur- och kulturmiljöer,
- utarma den biologiska mångfalden,
- äventyra en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt samt
- misshushålla med råvaror och energi.

Den upphävda hälsoskyddslagens begrepp ”sanitär olägenhet” har slopats. I miljöbalken har det sin motsvarighet i uttrycket ”olägenhet för människors hälsa”.

14:3:2 BALKENS FEM GRUNDSTENAR
I portalparagrafen finns också de fem grundstenar som tillämpningen av miljöbalken förutsätter för att målen ska kunna uppnås:

1. Människans hälsa och miljön ska skyddas mot störningar

Skyddet gäller både mot störningar som kan skada direkt och indirekt. Med skada på människors hälsa menas både fysisk och psykisk påverkan. Dessutom störningar som i första hand påverkar välbefinnandet negativt ur medicinsk eller hygienisk synpunkt, t ex buller, lukt och termiskt inomhusklimat. Man ska utgå från vad människor i allmänhet anser vara en olägenhet och ta hänsyn till personer som är något känsligare än normalt. Uttrycket ”annan påverkan” finns med eftersom miljöbalken bl a innehåller

bestämmelser om kemiska produkter och biotekniska organismer som inte direkt kan anses vara föroreningar.

2. Natur- och kulturområden ska skyddas och vårdas

Ekologisk hållbarhet innebär bl a att värdefulla natur- och kulturområden skyddas och vårdas så att deras värden inte minskar.

3. Den biologiska mångfalden ska bevaras

Den biologiska mångfalden ska värnas eftersom naturen har ett eget skyddsvärde. Detta innebär bl a att ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga ska bevaras. Med biologisk mångfald menas både mångfald av ekosystem, mångfald av och inom arter.

4. En god hushållning av mark och vatten ska tryggas

Markanvändning och samhällsbyggande ska ske på ett sätt som sammantaget d.v.s. från en ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt, främjar en långsiktigt god hushållning på bästa sätt.

5. Återanvändning och återvinning ska främjas

Hushållningsrelgerna i balken omfattar även hushållning med råvaror, energi och andra resurser. Uttag av nya resurser ska minska, och möjligheterna att återvinna och återanvända ska tas tillvara. Detta ska ge ökad resurseffektivisering. Effektivisering och kretsloppstänkanden går hand i hand.

Miljöbalken består av sju avdelningar som innehåller 33 kapitel och 456 paragrafer. En lång rad förordningar och föreskrifter har meddelats med stöd av bestämmelser i miljöbalken. Dessutom finns ett antal lagar som är knutna till miljöbalken, t ex plan- och bygglagen, skogsvårdslagen, luftfartslagen och väglagen. Sammanlagt omfattar hela

miljöbalkens regelsystem tusentals bestämmelser. Miljöbalken är en ramlag, vilket innebär att de flesta reglerna inte är exakta och att det inte i detalj anges hur olika avvägningar enligt balkens bestämmelser ska göras.

14:3:3 NÄR GÄLLER MILJÖBALKEN? Miljöbalken gäller för allt som motverkar balkens mål

Miljöbalken gäller i princip för allt som har betydelse i samband med det som anges i balkens första paragraf. Detta innebär att miljöbalken gäller för allt som bl.a. kan påverka hälsan och miljön:

- negativt förstöra natur- och kulturmiljöer
- utarma den biologiska mångfalden
- äventyra en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön
- i övrigt leda till misshushållning med råvaror och energi

Uppräkningen ska ses som exempel på sådant som kan motverka en ekologiskt hållbar utveckling. Miljöbalkens regler gäller för alla åtgärder och verksamheter som på något sätt motverkar balkens mål.

Bestämmelserna i miljöbalken gäller därmed både för de situationer som direkt provas eller regleras av balken, t.ex. miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet, och för allt annat som är av betydelse för att balkens mål ska uppnås. Hänsynsreglerna styr mot balkens mål.

Gemensamt för alla de tillfällen, situationer, händelser, verksamheter och åtgärder som omfattas av miljöbalken är att vissa hänsynsregler ska följas i syfte att styra mot miljöbalkens mål.

Miljöbalkens allmänna hänsynsregler ska också gälla parallellt med annan lag, om det inte särskilt föreskrivs att balkens regler inte ska tillämpas på verksamheten i fråga.

Det är viktigt att komma ihåg att mil-

jöbalkens tillämpningsområde inte är summan av de lagar som upphävs när balken träder i kraft, utan en breddning av deras tillämpningsområde som närmast motsvarar miljöfrågorna i överenskommelsen om Riodeklarationen.

När miljöbalkens bestämmelser använts en tid kommer rättspraxis att visa vilka tillfällen miljöbalkens ska följas, utöver när den ska tillämpas i formella beslut.

Miljöbalken trädde i kraft den 1 januari 1999 och ersätter 16 befintliga lagar som nu upphör, bl.a. naturvårdslagen, miljöskyddslagen, lagen om skötsellagen, renhållningslagen, hälsoskyddslagen, vattenlagen, lagen om kemiska produkter, miljöskadelagen. Vattenverksamheten och renhållningen kompletteras med särskilda bestämmelser.

När miljöbalken trädde i kraft kan cirkeln på sätt och vis sägas vara slut. Miljöbalken omfattar även den vattenlagstiftning som var ursprunget till vår miljölagstiftning.

14:3:4 DE ALLMÄNNA HÄNSYNSREGLERNA

En viktig nyhet i miljöbalken är de nya och gemensamma aktsamhets- och hänsynsreglerna. Hänsynsreglerna skall iakttagas så snart någon vidtar en åtgärd som inte är av försumbar betydelse i det enskilda fallet för människors hälsa eller miljön.

Den som vidtar en åtgärd måste skaffa sig den kunskap som behövs. Han måste även utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga och motverka varje skada. Han måste välja lämplig plats, hushålla med råvaror och energi samt – om han bedriver yrkesmässig verksamhet – också tillämpa bästa möjliga teknik. En särskild produktvalsprincip innebär att farliga kemiska produkter (t.ex. bekämpningsmedel) skall bytas ut mot mindre farliga.

Dessa hänsynsregler (krav) gäller oavsett om verksamheten (åtgärden) är tillstånds- eller anmälningspliktig eller inte.

Kraven på hänsyn enligt hänsynsregler gäller om det inte kan anses orimligt att uppfylla dem.

I miljöbalken understryks myndigheternas skyldighet att bedriva tillsyn, liksom skyldigheten att anmäla straffbara överträdelser av miljöbalkens bestämmelser. Vidare har kommunerna givits samma möjlighet som länsstyrelsen att skydda värdefulla natur- och kulturområden, t.ex. vattenskyddsområden.

Att anlägga en golfbana kräver inte särskilt tillstånd enligt miljöbalken.

En särskild regel om skyldighet att göra skriftlig anmälan till miljö- och hälsoskyddsnämnden innan idrottsanläggningar tas i bruk omfattar dock golfanläggningar.

Anläggandet och driften av golfbanor aktualiserar tillämpning av miljöbalkens regler i flera avseenden. Till exempel vid uttag av grund- eller ytvatten för bevattningsanläggning, vilken verksamhet är tillståndspliktig, och vid användning av bekämpningsmedel och växtnäringssämnen. Hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är alltid tillämpliga.

Planering och drift av golfbanor skall överhuvudtaget ske med beaktande av miljöbalkens mål om en god och långsiktig hushållning med naturens resurser, varvid de allmänna hänsynsreglerna skall beaktas.

14:3:5 VERKSAMHETSUTÖVARE EGENKONTROLL

Verksamhetsutövarnas skyldighet att följa upp verksamhetens inverkan på miljön regleras i miljöbalken. Om det är fråga om yrkesmässig verksamhet och den är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt någon bestämmelse i miljöbalken, så tillkommer ytterligare krav på egenkontrollen enligt vad som anges i en särskild författning (förfordningen 1998:901 om

verksamhetsutövares egenkontroll).

Följande krav på egenkontroll gäller varje verksamhet, t.ex. i olika moment vid driften av en golfbana. Den som bedriver en verksamhet som kan befaras påverka människors hälsa eller miljön skall fortlöpande planera och kontrollera sin verksamhet för att motverka och förebygga sådan påverkan (26 kap. 19 § miljöbalken). Detta innebär t.ex. krav på att göra egna undersökningar om verksamhetens miljöpåverkan. Bestämmelsen kompletterar kunskapskravet i balkens 2 kap. 2 §. Om tillsynsmyndigheten begär det är verksamhetsutövaren skyldig att lämna in ett förslag till särskilt kontrollprogram.

En golfklubb kan mycket väl bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt miljöbalken. Det kan t.ex. gälla vattendomspliktig verksamhet, spridning av bekämpningsmedel eller en åtgärd som kräver skriftlig anmälan enligt kommunens lokala föreskrifter till skydd för hälsa och miljö. Eftersom en golfklubb i det här sammanhanget får anses bedriva "yrkesmässig verksamhet" så blir därmed bestämmelserna i den nyssnämnda egenkontrollförfordningen tillämpliga på verksamheten eller åtgärden i fråga. Lagens krav på egenkontrollen är då extra högt ställda. De innebär bl.a. skyldighet att ha en skriftlig ansvarsfördelning, kontinuerlig dokumentation både över utrustningskontroll och riskbedömningar samt förteckning över riskfyllda kemiska produkter som hanteras i verksamheten.

14:3:6 SKYDD AV NATUREN, OMRÅDESSKYDD OCH SAMRÅDSSKYLDIGHET

I miljöbalkens 7 kap. finns bestämmelser om skydd av områden. Mark- och vattenområden kan förklaras som nationalparker, naturreservat och kulturresevat.

Vidare finns bestämmelser om tillskapande

av naturminnen, biotopskyddsområden och djur- och växtskyddsområden. Blir det konflikter om markanvändningen i den meningen att någon planerar att anlägga golfbana inom områden av nu nämnt slag så talar det mesta för att golfhuvudmannen skall söka efter annan mark att anlägga golfbanan på.

I 7 kap. miljöbalken finns också bestämmelser om allemansrätten, om miljö- och vattenskyddsområden samt om samrådsskyldighet vid verksamheter som innebär större ingrepp i naturmiljön.

14:3:7 ALLEMANSRÄTTEN

Allemansrätten är en urgammal sedvane- rätt i Sverige som i stort sett saknar lagre- glering.

Följande torde gälla beträffande golf- banor. Huvudregeln är att golfbanans olika delar är tillgängliga för passage och vistelse enligt allemansrätten. För vissa delar är allemansrätten utsläckt, nämligen dels beträffande tomtplatser vid byggnader (t.ex. klubbhus, förråd), dels vid sådan anläggning som utgör planter- ing. En green är därför undantagen från allemansrätten. Detsamma gäller en tee som utgörs av en uppbyggd gräsyta. På en fairway får allemansrätten anses vara i praktiken utsläckt under sommarhalvå- ret, nämligen vid tidpunkter då golfspel eller banskötsel pågår. Vid konflikt mellan allemansrättsligt nyttjande och pågående golfspel eller skötsel får alltså allemansrätten ge vika. På en ruff gäller allemansrätten.

14:3:8 STRANDSKYDDET

Bestämmelserna om strandskydd måste iaktas när någon del av ett golfhål anläggs inom det som är strandskydds- område. I princip går strandskyddet ut på att hålla strandområdena fria från ny bebyggelse och andra nya anläggningar, t.ex. golfbanor.

Generellt strandskydd omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från

strandlinjen vid normalt medelvatten- stånd (strandskyddsområde).

Länsstyrelsen har möjlighet att medge dispens från förbudet mot bebyggelse och andra anordningar inom ett strand- skyddsområde. Dispens förutsätter att "särskilda skäl" föreligger, vilket innebär att ansökningar om dispens behandlas restriktivt.

Hänvisning: SGF: faktablad "Strand- skydd och golfbanor". Sedan miljöbal- ken trädde i kraft är delar av skriften inte längre aktuell, men skriften ger ändå fortfarande god vägledning

14:3:9 MILJÖSKYDDSOMRÅDEN

I miljöbalken finns bestämmelser om områdesskydd. För att komma till rätta med ett större mark- eller vattenområde som är utsatt för föroreningar, har rege- ringen möjlighet att förklara området som miljöskyddsområde (7 kap. 19 §). Därvid kan beslutas särskilda föreskrifter som skall gälla för verksamheter inom området.

14:3:10 VATTENSKYDDSOMRÅDEN

Till skydd för en yt- eller grundvatten- täkt kan länsstyrelsen – och fr.o.m. 1999 även kommunen – meddela föreskrifter om skyldighet för markägare, nyttjande- rättshavare och andra att tala inskrän- ningar i sättet att använda fastigheten och vara verksamma på marken (7 kap. 22 § miljöbalken). Sådana föreskrifter innebär ofta förbud mot att i en avgrän- sad inre skyddszon hantera t.ex. bekämp- ningsmedel, växtnäringsämnen, oljepro- dukter och liknande farliga produkter samt förbud mot täktverksamhet, upplag av främmande massor och schaktnings- arbeten och liknande åtgärder. Ibland uppställs i stället krav på att hos kommu- nens miljönämnd ansöka om tillstånd för en viss verksamhet eller åtgärd, vilket är särskilt vanligt i en yttre skyddszon.

Sådana vattenskyddsföreskrifter kan

ge upphov till att det blir svår att driva golfbaneverksamhet inom skyddsområdet. Allt talar för att golfetablering skall ske utanför områden som förklarats som vattenskyddsområden.

Om vattenskyddsföreskrifter för ett område inom vilket verksamheter redan pågår, kan föreskrifterna ibland medföra att den pågående markanvändningen försvåras på ett avsevärt sätt inom den berörda delen av fastigheten. I miljöbalken finns bestämmelser om att den som bedriver en verksamhet i ett tillskapat skyddsområde kan ha rätt till ersättning för den skada som försvärandet orsakar. Det bör dock noteras att fastighetsägaren etc är skyldig att intill en viss gräns tåla inskränkningar utan ersättning (s.k. toleransnivå).

14:3:11 SAMRÅDSSKYLDIGHET

Miljöbalken innehåller en praktiskt viktig regel om samråd (12 kap. 6 § miljöbalken). Bestämmelsen omfattar sådana verksamheter eller åtgärder som inte kräver tillstånd enligt miljöbalken men ändå kan väsentligt ändra naturmiljön. En golfbana måste anses vara exempel på en sådan verksamhet.

Anmälan för samråd skall ske hos tillsynsmyndigheten som i dessa fall normalt är länsstyrelsen (26 kap. 3 § miljöbalken jämfört med förordningen 1998:900 om tillsyn enligt miljöbalken). Arbetet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan gjorts. Länsstyrelsen kan utfärda behövliga förelägganden eller t.o.m. förbjuda verksamheten.

Samråd bör lämpligen ske på ett tidigt projekteringsstadium för att få klarhet i diverse viktiga frågor, t.ex. huruvida någon detaljplan hindrar golfanläggningens tillkomst, innehållet i översiktsplanen och länsstyrelsens inställning till strandskyddsdispens. Samrådet kan förhindra otrevliga ekonomiska konsekvenser till följd av att ett omöjligt projektet drivs för långt. Se även checklistan i avsnitt 14 nedan.

14:3:12 MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Med begreppet miljöfarlig verksamhet avses all användning av mark, byggnader eller anläggningar som på ett eller annat sätt innebär utsläpp till mark, luft eller vatten eller annan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön (9 kap. 1 § miljöbalken).

De mest miljöstörande verksamheterna kräver tillståndsprövning i miljödomstolen.

En golfklubbs verksamhet kan i flera avseenden innefatta vad lagen betecknar som miljöfarlig verksamhet, exempelvis spridning av gödsel och bekämpningsmedel.

(Användning av gödsel och bekämpningsmedel är emellertid inte generellt anmälningspliktig, men gäller under bl.a. miljöbalkens hänsynsregler.)

Verksamheter som inte kräver vare sig tillstånd eller anmälan, t.ex. anläggandet av en golfbana, är alltid underkastade miljöbalkens allmänna hänsynsregler (2 kap.).

En golfklubbs användning av gödsel och bekämpningsmedel på golfbanan utgör verksamhet för vilken den kommunala miljö- och hälskyddsnämnden är tillsynsmyndighet.

14:3:13 SÄRSKILT OM ANVÄNDNING OCH SPRIDNING AV BEKÄMPNINGSMEDEL OCH GÖDSEL

Vid verksamhetsutövarens drift och vid prövning av miljöfarlig verksamhet skall alltså de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalkens 2 kap. iakttas. De har redovisats under 4.1.1 ovan. När det gäller spridning av gödsel och bekämpningsmedel är framför allt den allmänna aktsamhetsregeln, kunskapskravet och produktvalsprincipen av betydelse.

Här skall nämnas följande:

- Den allmänna hänsyns- och aktsamhetsregeln innefattar krav på att de försiktighetsmått och att bästa möjliga teknik skall tillämpas.

- Produktvalsprincipen gäller för, t.ex. bekämpningsmedel. Principen innebär att när det är möjligt skall sådana produkter ersättas med produkter (bekämpningsmedel) som är mindre farliga.
- Kunskapskravet innebär att verksamhetsutövaren eller den som vidtar en åtgärd är skyldig att skaffa sig den kunskap som behövs för att skydda miljön mot skadeverkningar.

Miljöbalken innehåller även särskilda bestämmelser om hur spridning av bekämpningsmedel skall gå till.

Naturvårdsverkets särskilda föreskrifter om hantering och spridning av bekämpningsmedel finns i SNFS 1997:2 som utvecklats i ett allmänt råd (AR 97:3).

Av föreskrifterna i SNFS 1997:2 följer att det i vissa fall, bl.a. inom skyddsområde för vattentäkt, krävs särskilt tillstånd av miljö- och hälsoskyddsnämnden för att sprida bekämpningsmedel (14 §). Föreskrifterna innebär att den som avser att sprida bekämpningsmedel på bl.a. idrottsanläggning eller område större än 1 000 m² där allmänheten får färdas fritt med undantag för åkermark, är skyldig att göra en skriftlig anmälan till miljö- och hälsoskyddsnämnden (11–12 §§). Vidare gäller en särskild informationsplikt vid spridning av bekämpningsmedel på allemansrättsligt tillgängliga fairways på golfbanor; spridning inom ”områden där allmänheten får färdas fritt” måste föregås av information om spridningen genom väl synliga anslag i A5-format (13 §). Anslagen skall innehålla karta eller beskrivning av spridningsområdet, uppgifter om den som utför spridningen och för vem spridningen sker, avsikten med spridningen och uppgifter om bekämpningsmedlet, spridningsmetod, tidpunkt eller tidsperiod för spridningen och var ytter-

ligare uppgifter om spridningen kan erhållas.

För att kunskapskravet vid användning av bekämpningsmedel på golfbanor skall upprätthållas bör ansvarig banpersonal gå erforderliga kurser.

Enligt förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd har en kommun rätt att meddela särskilda föreskrifter beträffande spridning av naturlig gödsel inom eller intill detaljplanelagt område (40 §). Härvid har kommunen rätt att föreskriva tillstånds- eller anmälningsplikt (9 kap. 12 § andra stycket miljöbalken). Sådana föreskrifter beslutas av kommunfullmäktige och skall kungöras. I Svenska Kommunförbundets normalförslag till lokala föreskrifter (cirkulär 1999:81) föreslås kommunerna besluta om särskilda försiktighetsmått att gälla vid spridning av naturlig gödsel, slam eller annan orenlighet inom detaljplanelagt område (nyare golfbanor omfattas ofta av detaljplan). De gäller bl.a. anpassning till väder- och vindförhållandena vid spridningstidpunkten, för att undvika luktolägenheter, samt nedmyllning och skyddsavstånd mot vattendrag. Ett annat alternativ som föreslås är att kommunen skall besluta om anmälningsplikt beträffande gödselspridning inom vissa bestämda områden av kommunen.

Slutligen skall nämnas att miljöbalken förbjuder åtgärder inom strandskyddsområde som väsentligt försämrar livsvillkoren för djur- och växtarter. Exempel på sådana åtgärder kan vara att sprida gödsel eller bekämpningsmedel (se 4.1.2 ovan)

14:3:14 VATTENVERKSAMHET OCH VATTENDOM

Bestämmelser om vattenverksamhet och vattenanläggningar finns i 11 kap. miljöbalken och i lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (VvL).

I VvL fastställs grundsatsen att var och

en råder över det vatten som finns inom hans fastighet. Rådighet över vatten kan även tillkomma någon till följd av fastighetsägarens upplåtelse av nyttjanderätt, servitut etc. Den som vill utföra en vattentäkt för bevattning har också utan avtal rådighet med stöd av lagen (2 kap. 4 § VvL), s.k. legal rådighet. Rätten att bedriva yt- eller grundvattentäkt måste ske med iakttagande av bestämmelserna i miljöbalken och VvL.

Huvudregeln är att all vattenverksamhet fordrar tillstånd (s.k. vattendom). Denna regel genombryts endast om det är uppenbart att andra intressen inte skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena.

Med vattenverksamhet avses enligt miljöbalken traditionella åtgärder i vattenområden, såsom byggande och andra åtgärder i vatten. Till begreppet hänförs också bortledande av yt- eller grundvatten och utförande av anläggningar för detta, t.ex. nyttjande av ytvattentäkt samt anordnande och nyttjande av grundvattentäkt eller infiltration för sådan vattentäkt.

Även markavvattning som syftar till att varaktigt öka en fastighets lämplighet för visst ändamål omfattas av begreppet. Exempel på markavvattning är täckdikning för t.ex. golfbanor. Genom miljöbalkens införande har begreppet markavvattning blivit något vidare än tidigare; begreppet "sänka eller tappa ur en sjö" har ersatts av "sänka eller tappa ur ett vattenområde".

Med vattenanläggning avses en anläggning som har tillkommit genom en vattenverksamhet. Pumpanordningar för avledande av vatten är således vattenanläggningar i miljöbalkens mening. Härav följer att bevattningsanläggningar som bortleder vatten till golfbanor, liksom åtskilliga markavvattningsanläggningar, omfattas av bestämmelserna i miljöbalken och VvL.

Ansökan om tillstånd till vattenverk-

samhet (vattendom) skall ges in till miljödomstolen, åtföljd av en teknisk beskrivning och en särskild miljökonsekvensbeskrivning. För att ansökningen skall behandlas av domstolen krävs att sökanden har rådighet över vattnet.

(SGF har givit ut en skrift om "Vattendom och golfbanor" (Faktablad 1999). Rådgivning i spörsmål som rör tillstånd till vattenverksamhet tillhandahålls av SGF:s bankonsulenter och av dess centrala banenhet.

14:3:15 SKADESTÅND ENLIGT MILJÖBALKEN SAMT SKADESTÅNDSLAGEN

Den som bedriver "miljöfarlig verksamhet" (se 4.3 ovan) har i princip ett strikt skadeståndsansvar, under förutsättning att störningen inte skäligen bör talas på grund av dess ortsvanlighet eller allmänvanlighet.

Det strikta ansvaret enligt balken vilar på fastighetsägaren eller annan som i näringsverksamhet nyttjar fastigheten eller utför arbete på fastigheten. Mycket talar för att en golfklubbs ideella verksamhet vid tillämpningen av dessa regler likställs med näringsverksamhet. Om fastighetens ägare har ett direkt ekonomiskt engagemang i verksamheten kan denne bli ersättningsskyldig för en nyttjanderättshavares verksamhet.

Miljöbalkens skadeståndsregler – handlar om verksamhetsutövers, fastighetsägares m.fl. ansvar för olika slags miljöstörningar och miljöskador (32 kap MB skadeståndslagen (1972:207) – Skadeståndslagen innebär att den som t.ex. av vårdslöshet vållar en personskada eller en skada på egendom (sakskada) är skyldig att ersätta skadan. Detta betyder att ett ansvar kan drabba både spelaren och golfklubben själv,

En golfklubb har ett ansvar när den tillåter golfspelet på banan. Klubben måste se till att spelet kan bedrivas utan risk för dem som uppehåller sig i närheten.

14:4 KULTURMINNESLAGEN

Fornlämningar är skyddade enligt kulturminneslagen (1988:950). Enligt denna får ingen utan särskilt tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller på annat sätt förändra eller skada en fast fornlämning.

Den som bygger t.ex. en golfbana är skyldig att ta reda på om fast fornlämning kan beröras och att i så fall samråda med länsstyrelsen. Samrådet kan resultera i krav på att golfhuvudmannen t.ex. skall ombesörja och bekosta en s.k. fosfatkartering.

Kulturminneslagen innehåller inga särskilda bestämmelser om skyldighet att söka tillstånd för byggande av golfbana. Sedan en fast fornlämning har påträffats krävs tillstånd för att rubba eller ta bort fornlämningen. En påträffad fornlämning kan tillåtas ligga kvar, men tillräckliga respektavstånd och en särskild vårdplan kan då föreskrivas.

Vid anläggandet av en golfbana omkring 1990 påträffades ett antal okända fornlämningar, varvid arbetena avbröts. Styrelseordföranden dömdes till böter (ej dagsböter utan s.k. penningböter). Tingsrätten ansåg honom ansvarig eftersom dels ett par stenar kunde ha rubbats, dels ett område kring en fornlämning hade – visserligen i skyddssyfte – täckts över, dels miljön kring en av fornlämningarna hade skadats.

14:5 RÄDDNINGSTJÄNSTLAGEN

Ägare och innehavare av byggnader och anläggningar åläggs att inneha utrustning för släckning av brand och för livräddning och i övrigt vidta åtgärder för att förebygga brand eller hindra skador till följd därav. Kommunen kontrollerar att detta efterlevs genom bl.a. brandsyn och sotning. Brandskyddet beaktas även i samband med bygglovsprövningen.

I räddningstjänstförordningen stadgas

att möbler, gardiner, mattor och armaturer som används i bl.a. restauranger skall bestå av typgodkänt material. Sådant typgodkännande meddelas av statens räddningsverk.

Kommunens räddningsnämnd svarar för att brandsyn utförs regelbundet i bl.a. restauranger, samlingslokaler och fritidsanläggningar.

14:6 VÄGLAGSTIFTNINGEN

För allmänna vägar gäller väglagen (1971:948) och vägkungörelsen.

Enligt bestämmelser i väglagen får en enskild körväg inte anslutas till en allmän väg utan väghållningsmyndighetens tillstånd.

Inom ett vägområde får inte utan väghållningsmyndighetens tillstånd utföras anläggningar eller vidtas åtgärder som kan inverka menligt på trafiksäkerheten eller vara till olägenhet för vägens bestånd, drift eller brukande. Utslagsplatser på en golfbana får inte förläggas så att förlupna bollar kan hamna på eller invid allmän väg. En golfbana bör självfallet inte korsa allmän väg.

14:7 GOLFBILAR

Sedan halvårsskiftet 1991 är vägtrafiklagstiftningens huvudregel att golfbil klassificeras som terrängmotorfordon och att körning med golfbil på golfbana fordrar dispens från länsstyrelsen.

Golfbil definieras som "motordrivet fordon med en konstruktiv hastighet av högst 30 km/h inrättad för person- eller godsbefordran och avsett att användas på golfbana" (Trafiksäkerhetsverkets författningssamling TSVFS 1991:33). Klassificeringen som terrängmotorfordon. Klassificeringen gäller å andra sidan endast när golfbilen brukas på och i anslutning till golfbana.

Klassificeringen medför att en golfbil inte får brukas utan att vara registrerad. Ett terrängmotorfordon skall vara trafikförsäkrat men är befriat från fordonskatt.

För det första får ett terrängmotorfordon användas vid "skötsel- och anläggningsarbete inom park-, idrotts- eller fri-luftsområden" (terrängkörningsförordningen 1978:594). I samband med banpersonalens arbete på banan får golfbil alltså brukas. För det andra får annan körning med golfbil ske på en golfbana om länsstyrelsen beviljat dispens.

Rörelsehinder och handikapp utgör dispensskäl.

14:8 OBESTÅND

I golfsammanhang är det tänkbart att obestånd drabbar markens ägare, med vilken golfklubben har träffat nyttjanderättsavtal. Det är också tänkbart att golfklubben kommer på obestånd, t.ex. av det skälet att ett flertal av medlemmarna vill lämna klubben och återfå sina kapitalinsatser (medlemslån) enligt stadgarna.

Gemensamt för obeståndssituationer är att golfklubbens medlemmar eller kvarvarande medlemmar kan bli lidande av det inträffade. Golfklubben bör i dessa situationer så fort som möjligt kontakta juridisk expertis.

Hänvisning: Läs mer i SGF:s skrift "Lagar, avtal & Golfbanor".